

PROTOCOL DYSLEXIE EN LEES- EN SPELLINGPROBLEMEN

Opgesteld i.s.m. dyslexiespecialisten van het Expertisecentrum VO van de Landstede Groep

**AGNIETENCOLLEGE
ZWARTSLUIS**

augustus 2025

Inhoud

Inleiding	3
I. Wat is dyslexie?.....	4
II. Signalering en ondersteuning	5
1. Leerlingen met een dyslexieverklaring.....	5
2. Leerlingen die instromen met een vermoeden van dyslexie of LSP	6
3. Leerlingen die instromen zonder vermoedens van dyslexie of LSP	7
Algemene adviezen voor docenten	9
III. Faciliteiten.....	10
1. Wetgeving faciliteiten.....	10
2. Faciliteiten bij toetsen.....	11
3. Spellingbeoordeling.....	12
Nederlands.....	12
Moderne Vreemde Talen en Klassieke Talen.....	13
4. Schoolexamens en Centrale Examens	13
5. Ontheffingen en/of aanpassingen Frans en Duits	14
Toelichting bij schema aanpassingen/ontheffingen.....	17
Criteria voor aanpassingen en/of vervroegd afsluiten van Frans en/of Duits	18
Mogelijke aanpassingen.....	19
IV Bijlagen	20
Checklist mentoren voor gesprek over dyslexie	20
Faciliteiten SE.....	21
Faciliteiten CE	22
Stappenplan maatwerk: aanpassingen/ontheffingen MVT voor leerlingen met dyslexie en LSP	23
Websites over Leesstimulering & Passende boeken	24

Inleiding

Voorliggend protocol beschrijft hoe we op het Agnieten College Zwartsluis om willen gaan met signalering, diagnostiek en ondersteuning van leerlingen met dyslexie en lees- en/of spellingsproblemen.

Onder 'we' verstaan we de vakdocenten, mentoren en leden van het ondersteuningsteam waaronder de zorgcoördinator, orthopedagoog, dyslexiespecialist, remedial teacher.

Afkortingen die we gebruiken:

- LSP: Lees- en/of spellingsproblemen
- MVT: Moderne Vreemde Talen
- BVRD: Brede Vakinhoudelijke Richtlijn Dyslexie
- DV: deskundigenverklaring
- NT2: Nederlands als tweede taal
- TOS: Taal Ontwikkelings Stoornis

Het Agnieten College Zwartsluis wil een school zijn die kinderen in staat stelt hun talenten te ontwikkelen en dat type onderwijs te volgen dat aansluit bij hun intellectuele capaciteiten.

In lijn met deze visie en in het kader van Passend Onderwijs willen we handelingsgericht werken en uitgaan van ondersteuningsbehoeften van leerlingen. Naast leerlingen met een dyslexieclassificatie zijn er leerlingen zonder dyslexieverklaring die om diverse oorzaken ernstige belemmeringen ondervinden bij het lezen en/of het spellen en daarmee samenhangend het leren van de talen. Ook die leerlingen, die (nog) niet aan de criteria van dyslexie voldoen, willen we tijdig ondersteuning bieden, zodat ook zij een passend diploma kunnen behalen.

Dit protocol wordt jaarlijks, of zo nodig vaker, bijgesteld aan de hand van nieuwe kennis of aanpassingen in het landelijk beleid.

I. Wat is dyslexie?

Voor dit protocol is gebruik gemaakt van de kennis en expertise van het Expertisecentrum Voortgezet Onderwijs van de Landstede Groep.

We houden ons daarbij aan de landelijke richtlijnen, zoals weergegeven in de [Brede Vakinhoudelijke Richtlijn Dyslexie \(2021\)](#).

Via voorgaande link komt u op een pagina van [Homepage | Dyslexie Centraal](#): het landelijke digitale platform over leesproblemen en dyslexie. Voor een bondige samenvatting van de richtlijnen is het aan te raden de Werkkaarten van de BVRD te lezen. De definitie van dyslexie die binnen de BVRD gehanteerd wordt is de volgende: *“Dyslexie is een lees- en/of spellingprobleem dat ernstig en hardnekkig is en dat gedifferentieerd dient te worden van laaggeletterdheid als gevolg van een gebrekkig onderwijsaanbod en als gevolg van een bredere omgevings-, neurologische, sensorische en/of gedragsproblematiek.”*

Als de criteria van een ‘specifieke leerstoornis’ uit de DSM-5 (APA, 2014) toegepast worden op het fenomeen dyslexie kan dyslexie als volgt worden gedefinieerd:

- A. Moeite met het aanleren en gebruiken van lees- en/of spellingvaardigheden, zoals blijkt uit de persisterende aanwezigheid van minstens één van de volgende symptomen gedurende minstens zes maanden, ondanks interventies gericht op deze moeilijkheden:
  - 1. onnauwkeurig of langzaam en moeizaam lezen van woorden (moeite met accurate of vloeiende woordherkenning; slecht decoderen);
  - 2. moeite met spelling.
- B. De betreffende schoolse vaardigheden zijn substantieel en meetbaar slechter ontwikkeld dan gezien de kalenderleeftijd verwacht mag worden en hebben een significant negatieve invloed op de schoolresultaten en werkprestaties.
- C. De leerproblemen beginnen tijdens de schooljaren, maar worden soms pas manifest op het moment dat de betreffende schoolse vaardigheden zwaarder belast worden dan de betrokkene met zijn beperkte vermogens aankan.
- D. De leerproblemen kunnen niet beter verklaard worden door verstandelijke beperkingen, niet-gecorrigeerde visus- of gehoorstoornissen, andere psychische of neurologische stoornissen, psychosociale tegenslagen, gebrekkige beheersing van de taal waarin het onderwijs gegeven wordt, of inadequaet onderricht.

De DSM-5 geeft aan dat het belangrijk is om ook een indicatie te geven van de ervaren last ofwel ervaren onderwijsbelemmeringen en de noodzakelijke ondersteuning die daarvan het gevolg is.

We gaan in de dit protocol niet in op verklaringsmodellen van dyslexie. Daarvoor verwijzen we naar de BVRD en de Werkkaarten. Zoals in de inleiding genoemd, zijn er leerlingen die geen dyslexie-classificatie hebben maar wel ernstige belemmeringen ondervinden van lees- en/of spellingsproblemen. Ook voor die groep is dit protocol bedoeld.

II. Signalering en ondersteuning

We onderscheiden bij de aanmeldingen van eerstejaars-leerlingen of zij-instromers drie groepen leerlingen:

1. Leerlingen die instromen met een dyslexieverklaring,
2. leerlingen die instromen met een 'vermoeden van dyslexie of LSP',
3. leerlingen die instromen zonder indicatie of een vermoeden van dyslexie of LSP.

1. Leerlingen met een dyslexieverklaring

- **Voor de zomervakantie** worden nieuwe leerlingen met een dyslexieverklaring en hun ouder(s)/verzorger(s) uitgenodigd door de dyslexiespecialist voor een kennismakingsgesprek. Het doel van dit gesprek is om een beeld te krijgen van de 'dyslexie van deze leerling', en dat leerling en ouders zich gekend weten en zicht hebben op de ondersteuning en faciliteiten die de school biedt ten aanzien van de dyslexie.
- **In leerjaar 1 en de voorexamen** klassen wordt er een dyslexietraining aangeboden. De training bestaat uit de volgende modules:
  - Omgaan met stress
  - Leerstrategieën van talen en zaakvakken
  - Plannen van toetsweken en/of examens
  - ICT-hulpmiddelen bij dyslexie

Daarnaast wordt zo nodig individuele ondersteuning ingezet.

Gedurende de schoolloopbaan geldt het volgende:

- Vakdocenten zijn op de hoogte van de dyslexie en houden hier rekening mee in hun lessen. *Handreikingen hiervoor zie pagina 9 van dit protocol (algemene adviezen aan docenten).*
- Geen dyslexie is gelijk. Er wordt per leerling gekeken wat een leerling nodig heeft t.a.v. de dyslexie.
- De mentor houdt zicht op de ondersteuningsbehoefte van de leerling met dyslexie in samenspraak met vakdocent en leerling en ouders.
- De behoefte aan ondersteuning en aan faciliteiten en hulpmiddelen kan gedurende de schoolloopbaan variëren. Om dit goed te monitoren wordt gebruik gemaakt van de *Checklist mentoren voor gesprek over dyslexie, zie bijlage 1.*
- De mentor of vakdocent kan altijd de dyslexiespecialist consulteren. Ook als gedacht wordt dat er andere belemmeringen dan de dyslexie een rol spelen bij eventuele minder goede resultaten.

- In de onderbouw wordt een dyslexietraining verzorgd door de dyslexiespecialist. Gedurende het eerste jaar volgt de dyslexiespecialist de leerlingen met dyslexie. Zo nodig wordt er een periode individuele begeleiding aangeboden. Deze individuele begeleiding kan zich o.a. richten op het leren omgaan met de digitale hulpmiddelen, het leren leren voor de talen of de zaakvakken, plannen en organiseren van het schoolse werk en/of sociaal-emotionele ondersteuning.
- Leerlingen die ook in de bovenbouw intensieve begeleiding nodig hebben, blijven bij de dyslexiespecialist in begeleiding.
- In het (voor)examenjaar wordt er voorlichting en training gegeven ten aanzien van het gebruik van hulpmiddelen. De dyslexiespecialist inventariseert van welke hulpmiddelen de leerling gebruik zal maken bij de schoolexamens en bij het Centraal Examen.

2. Leerlingen die instromen met een vermoeden van dyslexie of LSP

- **September-oktober:** vanuit de aanmeldingsgegevens wordt een overzicht gemaakt met leerlingen waarbij basisschool en/of ouders aangeven dat er vermoedens van dyslexie zijn (*groep A*). Ook bij leerlingen waar dit niet is aangegeven, kan het zijn dat de didactische ontwikkeling op het gebied van het lezen en/of de spelling opvalt (*groep B*).

Voor deze leerlingen worden de volgende stappen gezet:

- dossieranalyse door orthopedagoog
  - Bij groep A: contact met ouders door orthopedagoog om af te stemmen over vervolgstappen.
  - Bij groep B: afhankelijk van dossieranalyse
    - wel/geen contact met ouders om af te stemmen over vervolgstappen
    - monitoren via magister en mentor en zo nodig actie orthopedagoog
- vervolgstappen kunnen zijn:
  - screening LSP: een screening bestaat uit een meer uitgebreide dossieranalyse, gesprek met ouders en leerling, afname van een aantal lees- en spellingstoetsen. Vanuit deze gegevens kan besloten dat een nader onderzoek naar dyslexie wenselijk is en/of welke ondersteuning nodig is.
  - monitoren via magister en mentor en zo nodig actie orthopedagoog: is er vanuit klachten aanleiding om ondersteuning te bieden en/of een screening af te nemen?

3. Leerlingen die instromen zonder vermoedens van dyslexie of LSP

Er zijn leerlingen die op de basisschool geen ernstige lees- en/of spellingsproblemen bij de Nederlandse taal lieten zien, maar die in het voortgezet onderwijs wel problemen ervaren bij het leren van de moderne vreemde talen. Voor hen is de route als volgt:

- Stap 1: signalering en basisondersteuning door vakdocenten en mentor
  - Blijven de resultaten achter dan bieden vakdocenten verlengde instructie en adviseren met betrekking tot planning en leer- en leesstrategieën. Dit kan zowel binnen de vaklessen als binnen de KWT-uren geboden worden.
  - De docent informeert de ouders, zodat ook zij zicht hebben op 'een goede planning' en leermanieren met bijbehorende oefenprogramma's.
  - Zo nodig biedt de mentor in afstemming met ouders en leerling nog aanvullende ondersteuning ten aanzien van de planning en leermanieren.
  - Als de ondersteuning van vakdocenten en mentor onvoldoende vooruitgang geeft, kan de mentor na een gesprek met de leerling (zie vragen 1 en 3 van de checklist in bijlage 1) verwijzen naar de dyslexiespecialist.

- Stap 2: intake en begeleiding door remedial teacher of dyslexiespecialist
  - Zijn er ernstige achterstanden in de resultaten en is er meer hulp nodig dan de vakdocenten kunnen bieden, dan kan de leerling aangemeld worden voor een periode begeleiding.
  - De begeleider heeft een gesprek met leerling en dossiercheck: (scores baso en cijfers) en vraagt informatie op bij de mentor/vakdocent: wat zie je, welke hulp heb je al geboden, welke hulp kun je nog bieden?
  - De begeleider biedt (kortdurende) ondersteuning naar behoefte van de leerling.
  - Blijft er ondanks de begeleiding en inzet van de leerling sprake van specifieke problemen bij het lezen en spellen dan volgt overleg met de orthopedagoog.

- Stap 3: aanmelding bij de orthopedagoog
  - De orthopedagoog doet dossieranalyse en heeft contact met mentor, vakdocenten, ouders en leerling. Zo nodig vindt een screening plaats op het gebied van het lezen en de spelling en factoren die een rol spelen bij het leren van een taal.
  - De screening vindt plaats met het doel om een afweging te maken: is er mogelijk sprake van dyslexie, welke meerwaarde zou een dyslexieonderzoek/diagnose hebben, welke behoefte heeft de leerling: denk aan faciliteiten of hulpmiddelen.

Na een screening wordt altijd met ouders en leerling besproken wat de mogelijke vervolgstappen zijn. Aangezien we handelingsgericht werken is het niet per se nodig een dyslexieonderzoek te doen. Vanuit een screening hebben we veelal voldoende zicht op wat helpend zou kunnen zijn en wat gerechtvaardigd is om als faciliteiten bij toetsen en examens te bieden. Dit kan vastgelegd worden in een deskundigenverklaring.

Soms is er bij ouders en leerling wel de behoefte aan de diagnose dyslexie of ligt er nog een aanvullende onderzoeksvraag, bijvoorbeeld over capaciteiten in verband met de keuze van een passend niveau. Ouders kunnen bij diverse aanbieders terecht voor de uitvoering van een onderzoek naar dyslexie.

School heeft voor deze onderzoeken een samenwerking met het Expertisecentrum VO van de Landstedegroep. Onderzoek naar dyslexie moet worden uitgevoerd onder supervisie van een ter zake deskundige BIG-geregistreerde Orthopedagoog Generalist, volgens de richtlijnen van de BVRD. Meer informatie over een onderzoekstraject kan worden opgevraagd bij de ondersteuningscoördinator.

Algemene adviezen voor docenten

Het vraagt van docenten aandacht en inspanning om aan de verschillende specifieke behoeften van individuele leerlingen te voldoen. Door aanpassingen te verwerken in het reguliere lesaanbod, is minder differentiatie nodig. Bovendien profiteren alle leerlingen hiervan.

- Besteed in de klas aandacht aan planning en leerstrategieën: hoe kan de leerling zich het beste voorbereiden op een toets?
- Geef aantekeningen op papier of laat kopiëren van een andere leerling die netjes en nauwkeurig werkt. Stel de PowerPoint van het digitale schoolbord beschikbaar.
- Geef huiswerk schriftelijk op via het bord of via Magister.
- Zorg dat de toets-vorm overeenkomt met de vorm die aangeboden is in de methode. Bijvoorbeeld als woorden in zinnen aangeboden worden, bied dan op een toets ook woorden in zinnen aan en niet als losse woorden. Laat dan niet de hele zin vertalen.
- Geef maximaal één toets voor Moderne Vreemde Talen per dag.
- Streef in de toetsweek naar een evenwichtige verdeling tussen leertoetsen en vaardigheidstoetsen.
- Geef wanneer met de MVT wordt gestart niet direct cijfers. Begin eens met een formatieve toets. Bij onderdelen waar twee zaken worden beoordeeld, bijvoorbeeld inhoud en spelling, kun je besluiten (als sectie) om alle leerlingen twee cijfers te geven.
- Analyseer de toetsen op wat de leerlingen wel/niet beheersen en bespreek dit met ze. Besteed klassikaal aandacht aan wat nog niet goed verloopt.

Met name voor de leerlingen met dyslexie en LSP:

- Stimuleer het gebruik van lees-luisterboeken en maak gebruik van geschikte boeken. Voor informatie zie www.passendlezen.nl en de bijlage 'websites over leesstimulering & passende boeken'.
- Laat niet onvoorbereid hardop lezen in de klas of doe dit alleen in overleg met de leerling.
- Overweeg om eens een toets mondeling af te nemen in plaats van schriftelijk om de leerling succeservaringen te geven en gemotiveerd te houden.

III. Faciliteiten

De hier genoemde afspraken over faciliteiten gelden voor die leerlingen die beschikken over een verklaring van een deskundige en bijbehorende rapportage.

Voorwaarden ten aanzien van de rapportage zijn:

- Voor een dyslexieverklaring geldt dat deze alleen mag worden afgegeven door een GZ-psycholoog of een orthopedagoog-generalist met de bevoegdheid voor een psychodiagnostisch onderzoek. Diagnosestelling tot 1 september 2021 heeft plaatsgevonden volgens de tot dan geldende richtlijnen van Stichting Dyslexie Nederland en vanaf 1 september 2021 volgens de Brede Vakinhoudelijke Richtlijn Dyslexie van het Nederlands Jeugd Instituut.
- Spraak-taalstoornissen, waaronder TOS, worden vastgesteld door een logopedist.
- Een auditieve beperking wordt vastgesteld door een audiologisch centrum.
- Bij NT-2 problematiek is alleen een deskundigenverklaring in de bovenbouw vereist als de leerling ten tijde van de start van het schooljaar waarin hij/zij examen doet, langer dan 6 jaar Nederlands onderwijs volgt. Deze deskundigenverklaring kan opgesteld worden als blijkt dat er ook bij de start van de bovenbouw nog sprake is van ernstige belemmeringen door lees- en/of spellingsproblemen. School kan ervoor kiezen om voor deze groep leerlingen ook in de onderbouw al een deskundigenverklaring op te stellen.

1. Wetgeving faciliteiten

Leidende wetgeving is primair:

- [Artikel 2 Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte](#): verplicht tot het treffen van doeltreffende maatregelen, mits geen onevenredige belasting.

En daarna

- [wetten.nl - Regeling - Wet voortgezet onderwijs 2020 - BWBR0044212 \(overheid.nl\)](#)
- [Artikel 3.54 Uitvoeringsbesluit WVO 2020](#) Afwijkende wijze van examineren bij handicap of ziekte.
- Deze is uitgewerkt in [Handreiking Passend Examineren. \(jaarlijks aanpassen\)](#)

De school bepaalt welke faciliteiten worden verleend, in overleg met de orthopedagoog en/of de dyslexiespecialist. Per leerling wordt afgewogen welke faciliteiten de school kan bieden en welke voor de leerling daadwerkelijk noodzakelijk zijn. Er wordt gestreefd

naar zoveel mogelijk maatwerk. Daarbij wordt gezocht naar een evenwicht tussen stimuleren, remediëren, compenseren en dispensereren.

2. Faciliteiten bij toetsen

- Extra tijd: Leerlingen met dyslexie en/of LSP hebben recht op 20% extra tijd voor toetsen. Praktisch gezien is het echter niet altijd haalbaar om deze extra tijd te geven. Mogelijkheden om dit op te lossen zijn minder opgaven voor leerlingen met dyslexie of de algehele tijdsduur voor de toets te verkorten, waardoor er extra tijd voor de leerling met dyslexie overblijft. *Docenten kunnen uitleggen aan de leerling hoe de extra tijd wordt verleend.*
- Toetsen/opdrachten worden aangeleverd in lettertype Arial 12 met een overzichtelijke lay-out.
- Gebruik van hulpmiddelen, bijvoorbeeld iPad en/of laptop met spellingcorrectie, voorleessoftware of spelling- en schrijfhulp (IntoWords). De dyslexiespecialist voert aan het begin van het schooljaar een gesprek met de leerling en inventariseert de hulpvraag en de behoefte per vak om toetsen voor te laten lezen en/of te typen. Waar nodig wordt de leerling begeleidt in het werken met de compenserende hulpmiddelen.
- De faciliteiten worden in een overzicht verwerkt zodat docenten en/of surveillanten hier tijdig kennis van kunnen nemen. De zorgcoördinator beheert de faciliteitenlijst. Wanneer de leerling een toets niet op de afgesproken wijze aangeleverd krijgt en hierdoor geen gebruik van de afgesproken hulpmiddelen kan maken, hoeft de leerling de toets op dat moment niet te maken. De toets wordt op een ander moment ingehaald.
- Gebruik van grammaticakaarten. De docent bepaalt in overleg met de orthopedagoog en/of de dyslexiespecialist *of en* hoe lang een leerling gebruik mag maken van dit naslagwerk. De grammaticakaart wordt door de dyslexiespecialist in overleg met de leerling gemaakt. De leerling laat de docent beoordelen of de kaart voor de betreffende toets mag worden gebruikt. Dit naslagwerk mag niet gebruikt worden bij het centraal examen en bij hoge uitzondering op het schoolexamen.
- Indien nodig en na overleg met de dyslexiespecialist/orthopedagoog: wanneer blijkt dat de leerling met dyslexie bij schriftelijke toetsen niet in staat is (ondanks goed leren en de inzet van hulpmiddelen) om overeenkomstig hun niveau te presteren, dan kan er gekozen worden voor een andere vorm van toetsen. De toets kan in kleinere gedeeltes worden opgesplitst of er kan mondeling getoetst worden.
- Als de belasting in een toetsweek te hoog wordt, mag de leerling in uitzonderlijke gevallen gebruik maken van een inhaalmoment of kunnen toetsen worden gespreid. Dit gebeurt op advies van de orthopedagoog/dyslexiespecialist.

3. Spellingbeoordeling

Typisch dyslectische fouten bestaan niet. Leerlingen met dyslexie maken vooral meer fouten (Van Berkel, 2006). Hun fouten vallen op omdat ze ook relatief makkelijke woorden nog fout kunnen schrijven. Voorop staat dat leerlingen met dyslexie zo veel mogelijk gestimuleerd moeten worden om hulpmiddelen bij de spelling in te zetten. Voor sommige leerlingen met dyslexie is het, ondanks het goed inzetten van hulpmiddelen, niet haalbaar om foutloos te schrijven. Een aangepaste beoordeling van de spelling kan voorkomen dat de leerling in een 'circle of failure' terechtkomt.

Duidelijke afspraken en een zo eenduidig mogelijke interpretatie van de afspraken zijn nodig. Dit om binnen de sectie het verschil tussen docenten in wijze van beoordeling van dezelfde fouten zo klein mogelijk te maken.

Nederlands

- Leerlingen mogen tot en met de School Examens toetsen digitaal maken met gebruik van de spellingcontrole (Word) en/of de woordvoerspeller (IntoWords). Voor leerlingen die extreem veel moeite hebben met de spelling, geldt dit ook bij toetsen waar enkel de spelling wordt beoordeeld. Daarbij is het wellicht meer voor de hand liggend om voor deze groep te kiezen voor een vervangende opdracht. Welke leerling in deze categorie valt kan gezamenlijk met de dyslexiespecialist bepaald worden.
- De spellingcontrole en de woordvoerspeller zijn niet toereikend. Leerlingen met dyslexie blijven ook met inzet van deze hulpmiddelen fouten maken. De aangepaste beoordeling wordt dan ook nog steeds toegepast.
- Bij het Centraal Schriftelijk Examen geldt dat alleen bij Nederlands spelling een onderdeel is van de toets. Het gebruik van de spellingcontrole is hier toegestaan voor leerlingen met dyslexie (de woordvoerspeller niet). Je past hier dan de wijze van examinering aan, niet de inhoud van het examen.

Wanneer cijfers worden gegeven, wordt de volgende beoordeling toegepast:

- Spelfouten leiden niet tot puntenaftrek bij opdrachten die spelling niet ten doel hebben.
- Fonetisch goed gespelde woorden worden goed gerekend.
- Wanneer spelling een toets-onderdeel is:
  - Reken een spelfout de helft minder zwaar dan andere fouten.
  - Herhaling van een spelfout wordt niet meegerekend.

- Spelling wordt niet gerekend in grammaticaoefeningen, behalve bij regeltoepassing. Bijv. 't kofschip-regel: heeft beteekent.
- De (onregelmatige) werkwoorden (tegenwoordige tijd, verleden tijd en voltooid deelwoord) dienen wel aangeleerd te worden, maar fonetische spelling wordt goed gerekend (vb. geverfd / gefervd).

Moderne Vreemde Talen en Klassieke Talen

De problemen die leerlingen met dyslexie ondervinden bij het leren spellen in de moedertaal, komen terug bij de moderne vreemde talen.

- Leerlingen mogen tot en met het School Examen toetsen digitaal maken met gebruik van de spellingcontrole (Word) en de woordvoorspeller (IntoWords, iPad), ook daar waar het om toetsen gaat waarbij alleen de spelling getoetst wordt.
- Aangezien de spellingcontrole en de woordvoorspeller niet toereikend zijn voor leerlingen met dyslexie, dienen de spelfouten nog steeds volgens de aangepaste beoordeling gerekend te worden.
- Bij het Centraal Schriftelijk Examen geldt dat alleen bij Nederlands spelling een onderdeel is van de toets. Het gebruik van de spellingcontrole is hier toegestaan voor leerlingen met dyslexie (de woordvoorspeller niet). Je past hier dan de wijze van examinering aan, niet de inhoud van het examen.

Wanneer cijfers worden gegeven, wordt de volgende beoordeling toegepast:

- Spelling wordt niet gerekend in opdrachten die spelling niet ten doel hebben.
- Fonetisch goed gespelde woorden worden goed gerekend.

Wanneer spelling een toets-onderdeel is:

- Reken een spelfout de helft minder zwaar dan andere fouten.
- Trek van het maximaal aantal te behalen punten niet meer dan 10% af voor spelfouten.
- Herhaling van een spelfout wordt niet meegerekend.
- Spelling wordt niet gerekend in grammaticaoefeningen, behalve bij regeltoepassing.

4. Schoolexamens en Centrale Examens

Ondergenoemde faciliteiten worden verleend indien deze in een dyslexieverklaring of een deskundigenverklaring worden geadviseerd. Zie ook bijlage 2 (schema SE/CE)

- Tijdsverlenging: Bij het centraal examen recht op een standaard tijdsverlenging van 30 minuten. Bij het schoolexamen hebben leerlingen dezelfde rechten als bij het centraal examen, dus ook recht op meer leestijd. Ook hier geldt dat tijdsverlenging bij voorkeur in verhouding moet zijn met de toets.
- Gebruik maken van een iPad en/of laptop: Leerlingen mogen tijdens het schoolexamen en het centraal examen gebruik maken van een iPad en/of laptop. Deze wordt door school verstrekt en heeft geen verbinding met het internet.
- Auditieve ondersteuning: Dit geldt dan voor zowel het schoolexamen als het centraal examen. De leerling kan gebruik maken spraaksynthesebestanden in combinatie met IntoWords. Voorwaarde is dat leerlingen gewend zijn deze hulpmiddelen te gebruiken. Voor bbl en kbl zijn de examens digitaal, waarbij LSP-leerlingen gebruik kunnen maken van de voorleesfunctie en spellingcontrole van Facet. Examenleerlingen worden ruim voor het examen uitgenodigd om met deze faciliteiten te oefenen.
- Spellingondersteuning en spellingcontrole: De exameneisen zijn voor alle leerlingen hetzelfde. Dit geldt ook voor de correctievoorschriften voor spelling. Bij het schoolexamen mag daarbij geen uitzondering gemaakt worden voor leerlingen met dyslexie en LSP-leerlingen; de correctievoorschriften gelden voor alle leerlingen. Spelling weegt nooit zwaarder dan ongeveer een tiende van het totaal aantal te behalen punten voor het examen. Voor het schoolexamen wordt hetzelfde uitgangspunt gehanteerd; trek niet meer dan 10% af voor spelling op het totaal te behalen aantal punten. Tot op heden is het volgens de wet toegestaan gebruik te maken van een computer tijdens tentamens en examens, waarbij de spellingcontrole gebruikt mag worden. De meeste recente regeling is in te zien op [Handreiking Passend Examineren](#).
- Luistertoetsen: Leerlingen met een deskundigenverklaring komen in aanmerking voor een andere afname van de luistertoets. De leespauze tussen de vragen is langer dan de reguliere toets. De afname van de luistertoets vindt plaats in een ander lokaal.

5. Ontheffingen en/of aanpassingen Frans en Duits

De meeste leerlingen weten zich met de aanpassingen, zoals hiervoor beschreven, te redden binnen het niveau van onderwijs dat zij volgen. Er is echter een kleine groep leerlingen die op dusdanige manier hinder ondervinden van de lees- en spellingsproblemen, dat afstromen naar een lager niveau of doubleren dreigt. De talen zijn voor hen een struikelblok. Er is behoefte aan aanpassingen.

Het Agnieten College Zwartsluis maakt daarbij gebruik van de ruimte die de wettelijke regelgeving biedt. De wettelijke mogelijkheden staan in de tabel op pagina 15 en worden toegelicht op pagina 16.

Ontheffingen en/of aanpassingen voor leerlingen met lees- en spellingsproblemen in het VO, stand van zaken per september 2024

	VMBO	HAVO	VWO
Onderbouw VO	<p>Basisberoepsgericht: Ontheffing voor 2^e MVT mogelijk (ad 2). Artikel 2.4 Uitvoeringsbesluit WVO 2020</p> <p>Kader/Theoretisch: Aangepast programma of ontheffing Frans òf Duits mogelijk in de eerste twee leerjaren Artikel 2.4 Uitvoeringsbesluit WVO 2020</p>	<p>Geen ontheffingen MVT's toegestaan (*) Artikel 2.3 Uitvoeringsbesluit WVO 2020</p> <p>Aangepast programma mogelijk voor Frans en/of Duits. *) <i>In uitzonderlijke gevallen is het wel mogelijk om ook in de eerste drie leerjaren de tweede moderne vreemde taal vroegtijdig af te sluiten (ad 1 en 2).</i></p>	<p>Geen ontheffingen MVT's toegestaan (*) Artikel 2.3 Uitvoeringsbesluit WVO 2020</p> <p>Aangepast programma mogelijk voor Frans en/of Duits. *) <i>In uitzonderlijke gevallen is het wel mogelijk om ook in de eerste drie leerjaren de tweede moderne vreemde taal vroegtijdig af te sluiten (ad 1 en 2).</i></p>
Bovenbouw VO	<p>Voor alle leerwegen: Leerlingen kunnen profielen/afdelingen kiezen zonder Frans of Duits. Voor de sector economie is er een ontheffingsmogelijkheid. Leerlingen moeten wel een vervangend vak kiezen. Artikel 2.33 Uitvoeringsbesluit WVO 2020</p>	<p>Leerlingen kunnen 3 profielen kiezen zonder 2^e MVT</p>	<p>2e MVT zit wel in het gemeenschappelijk deel. Leerlingen kunnen in het geval van een deskundigenverklaring ontheffing krijgen en kiezen een vervangend vak. Artikel 2.9 Uitvoeringsbesluit WVO 2020</p>

MVT = Moderne Vreemde Taal, 1^e MVT =Engels, 2^e MVT = Frans of Duits

Toelichting bij schema aanpassingen/ontheffingen

1. Het inzetten van aanpassingen en ontheffingen is maatwerk. Dit betekent dat je ‘trapsgewijs’ aanpassingen inzet en waar nodig overgaat tot vervroegd afsluiten of ontheffen. Besluiten ten aanzien van ontheffing/aanpassing worden gemaakt binnen het ondersteuningsteam en worden schriftelijk geregistreerd. Ouders en leerling worden geïnformeerd over de gevolgen voor de schoolloopbaan.
2. In uitzonderlijke gevallen is vervroegd afsluiten van de 2^e taal mogelijk.
3. Een school kan in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede en derde moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen voor moderne vreemde talen zijn vastgesteld. Ook het aantal uur dat aan de talen besteed moet worden is niet voorgeschreven en ook hoeft niet per se iedere taal in ieder leerjaar aan de orde te komen. Het idee achter de verplichting van Frans en Duits in de onderbouw is dat leerlingen die met een havo of vwo-diploma van school komen tenminste kennis hebben gemaakt met deze talen en een over een zekere basis beschikken. Het is dus niet per se noodzakelijk dat deze leerling ook in de (gehele) derde klas nog Frans en/of Duits volgt. Ook hier geldt dat de leerling de vrijgekomen tijd kan besteden aan andere vakken.
4. In combinatie met de vervroegde profielkeuze kan dus de leerling alvast een keuze maken voor een van de profielen NG, NT of EM.
5. Indien ontheffing/vervroegd afsluiten van de 2^e taal ertoe leidt dat de urennorm niet behaald wordt, dient de leerling een vervangend onderwijsprogramma te volgen. In de vrijgekomen uren kan bijvoorbeeld extra remedial teaching of extra les in Nederlands en Engels aangeboden worden. In de bovenbouw van het vwo wordt een vervangend vak gekozen.
6. Citaat uit het wettelijk Besluit kerndoelen onderbouw VO: “Er zijn geen kerndoelen geformuleerd voor andere moderne vreemde talen - in het bijzonder Duitse taal en Franse taal - die voor de leerroutes waarvoor op grond van de nieuwe artikelen 21 en 22 van het Inrichtingsbesluit W.V.O. naast de Engelse taal verplicht worden gesteld. Wel kunnen scholen de kerndoelen voor Engels gebruiken als leidraad voor het onderwijs in andere moderne vreemde talen door overal waar "Engels" staat de benaming van de desbetreffende andere moderne vreemde taal te lezen.”
7. Indien de leerling in de onderbouw geen 2^e moderne vreemde taal gevolgd heeft, deze vervroegd heeft afgerond of een aangepast programma heeft gevolgd, kan de leerling dit vak niet in het profieldeel kiezen. Dit betekent dat het profiel C&M op de havo niet gekozen kan worden. Op het vwo kan dit opgelost worden binnen alle profielen door dispensatie voor de tweede moderne vreemde taal.

Criteria voor aanpassingen en/of vervroegd afsluiten van Frans en/of Duits

Een leerling komt in aanmerking voor aanpassingen en/of vervroegde afsluiting bij Frans en/of Duits op advies van de orthopedagoog of dyslexiespecialist. Overwegingen daarbij zijn:

- De leerling laat een goede inzet zien, maar blijkt toch niet te kunnen voldoen aan het niveau dat van hem/haar gevraagd wordt voor Frans en/of Duits. Daarbij kan het zijn dat op het moment van aanvraag van aanpassingen, de leerling al gedemotiveerd is door faalervaringen en toegenomen frustratie in de voorafgaande periode. Informatie over inspanning, resultaten en beleving uit de voorgaande periode worden meegenomen in de overweging.
- Of: de leerling laat een goede inzet zien, waardoor de resultaten voor Frans en Duits nog net voldoende zijn, maar deze hoge inspanning leidt tot overbelasting en gaat ten koste van het welbevinden van de leerling.
- De leerling heeft voldoende capaciteiten voor het niveau van onderwijs dat hij/zij volgt. Het probleem betreft specifiek de talen. Het vervolgen van de vakken Frans en/of Duits met het reguliere programma, staat het behalen van een passend diploma in de weg. Daarbij kan het zijn dat de inspanning voor de talen onevenredig hoog is en ten koste gaat van de inspanning voor de overige vakken. Het cijferbeeld kan daardoor een meer brede uitval laten zien, waardoor het probleem niet specifiek lijkt.
- Alle mogelijkheden van het (reguliere) protocol Dyslexie en LSP zijn toegepast, maar hebben onvoldoende resultaat opgeleverd. Denk daarbij aan:
  - Talendocenten bieden faciliteiten zoals benoemd in een deskundigenverklaring of dyslexieverklaring. Denk aan extra tijd, grammatica-hulpkaarten.
  - De leerling heeft een langere periode voorlees en/of spelling-ondersteunende software ingezet bij het maken van huiswerk en toetsen.
  - Talendocenten hebben effectieve feedback op toetsen geleverd en waar nodig extra instructie en oefening geboden.
  - De leerling heeft een periode r.t. gehad voor het leren van Frans en/of Duits, gericht op kennis, vaardigheden en leerstrategieën.
- Ook door ouders is naar vermogen ondersteuning geboden, maar dit heeft niet geleid tot betere resultaten.
- De leerling wil geen examen doen in het vak waar aanpassingen voor gedaan zullen worden.

Mogelijke aanpassingen

- De taal wordt op een lager niveau aangeboden, gericht op het gebruik van de taal in het dagelijks leven.
- Toetsen (of delen van toetsen) worden mondeling in plaats van schriftelijk afgenomen.
- De nadruk komt te liggen op de lees- en luistervaardigheid.
- De leerling leert de woorden en zinnen alleen van het Frans/Duits naar het Nederlands.
- De ouders bakenen thuis de tijd af die de leerling aan het leren van de taal besteedt.
- Mocht een leerling een bespreekgeval zijn bij de rapportenvergadering, dan zal er rekening gehouden moeten worden met de dyslexie. Dit kan bijvoorbeeld betekenen, dat het cijfer voor de taal of talen minder zwaar worden meegerekend. Zeker wanneer het om een taal gaat die in het volgende jaar niet meer gevolgd zal worden.

In bijlage 3 wordt de fasering van maatwerk nog eens weergegeven.

IV Bijlagen

Checklist mentoren voor gesprek over dyslexie

Twee keer per schooljaar: september en januari

1. Cijfercheck (cijfers voor talen en zaakvakken)
2. Check hulpmiddelen (faciliteitenlijst + voor de onderbouw het groepsoverzicht)
3. Vragen om te bespreken tijdens mentorgesprekken
  1. *Hoeveel tijd besteed je per dag aan je huiswerk?*
  2. *Hoeveel procent van die tijd gaat naar de talen?*
  3. *Op een schaal van 1 – 10, hoeveel last heb je van je dyslexie? Licht toe!*
4. Krijg je extra tijd bij toetsen? Heb je die extra tijd nodig?
5. Maak je gebruik van de hulpmiddelen ja/nee en waarom wel/niet?
6. Heb je behoefte aan dyslexiebegeleiding?

NB. Soms laat een leerling zwakke scores zien op de exacte vakken; denk er ook dan aan dat de dyslexie hier een oorzaak van kan zijn. De leerling kan bijv zoveel tijd steken in het leren voor de andere vakken, dat het leren voor de exacte vakken erbij inschiet.

Bij zorgen om bijvoorbeeld: cijfers, teveel tijd aan huiswerk of veel tijd aan de talen, de dyslexiespecialist inschakelen. Ook bij onduidelijkheden leerling wat betreft hulpmiddelen.

Faciliteiten SE	Alle kandidaten	Kandidaat met dyslexie of deskundigenverklaring lezen én spellen	Kandidaat met deskundigenverklaring lezen	Kandidaat met deskundigenverklaring spelling
• Tijdsverlenging	Niet toegestaan	Toegestaan (20% tijdsverlening)	Toegestaan (20% tijdsverlenging)	Niet toegestaan
• Computer als schrijfgerei	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan
• Spellingcontrole	Toegestaan bij alle vakken behalve de talen	Toegestaan (ook bij Nederlands)	Toegestaan bij alle vakken behalve Nederlands	Toegestaan (ook bij Nederlands)
• Woordvoorspeller	Niet toegestaan	Toegestaan	Niet toegestaan	Toegestaan
• Voorleessoftware	Niet toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Niet toegestaan
• Aangepaste spellingbeoordeling	Niet toegestaan	Niet toegestaan*	Niet toegestaan	Niet toegestaan*
• Aangepaste luistertoetsen (langere pauzes tussen fragmenten)	Niet toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Niet toegestaan

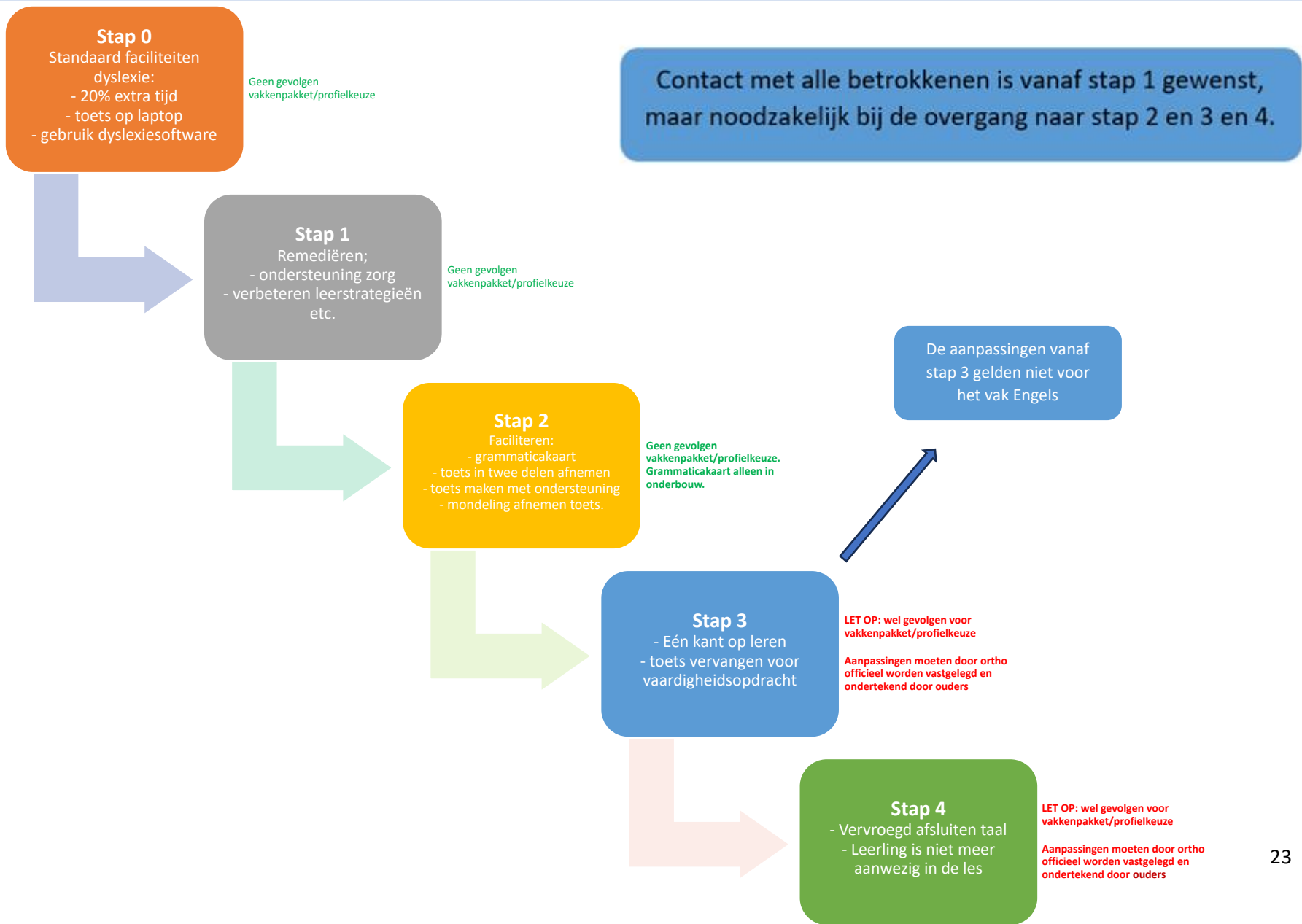
* **Let op:** Hierbij is het wel van belang dat er in het schoolexamen, net als in het centraal examen, geen beoordelingssystematiek wordt toegepast waardoor het slechte spellen wél een belemmering wordt. Bij schrijfp opdrachten moet de kandidaat in staat worden gesteld om ook te laten zien wat hij wél kan en om daarop te scoren. Een systeem waarbij voor elke spelfout een half punt wordt afgetrokken, voldoet niet aan die eis.

Bronnen: [Handreiking Passend Examineren](#); <https://dyslexiecentraal.nl>; [Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte](#).

Faciliteiten CE	Alle kandidaten	Kandidaat met dyslexie of deskundigenverklaring lezen én spellen	Kandidaat met deskundigenverklaring lezen	Kandidaat met deskundigenverklaring spelling
• Tijdsverlenging	Niet toegestaan	Toegestaan (30 min tijdsverlenging)	Toegestaan (30 min tijdsverlenging)	Niet toegestaan
• Computer als schrijfgerei	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan
• Spellingcontrole	Toegestaan bij alle vakken behalve Nederlands	Toegestaan (ook bij Nederlands)	Toegestaan bij alle vakken behalve Nederlands	Toegestaan (ook bij Nederlands)
• Woordvoorspeller	Niet toegestaan	Niet toegestaan	Niet toegestaan	Niet toegestaan
• Voorleessoftware	Niet toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Niet toegestaan
• Aangepaste spellingbeoordeling	Niet toegestaan	Niet toegestaan	Niet toegestaan	Niet toegestaan
• Aangepaste luistertoetsen (langere pauzes tussen fragmenten)	nvt	nvt	nvt	nvt

Bronnen: [Handreiking Passend Examineren](#); <https://dyslexiecentraal.nl/>; [Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte](#)

Stappenplan maatwerk: aanpassingen/ontheffingen MVT voor leerlingen met dyslexie en LSP

Websites over Leesstimulering & Passende boeken

- [Flitsen - Boeken voor jongeren - Boeken | Uitgeverij Eenvoudig Communiceren](#)
- [Lezen voor de Lijst](#): Op deze site staan voorbeelden van leesboeken van de niveaus:
- Voor klas 1 t/m 3 : <https://www.lezenvoordelijst.nl/docenten-12-15/>
- Voor de bovenbouw: <https://www.lezenvoordelijst.nl/docenten-15-18/>
- Tevens kan op deze site een niveautest gedaan worden. De test bestaat uit stellingen waarbij jongeren moeten aangeven wat het beste bij hun past. In een paar minuten is de test klaar: ze weten dan hun leesniveau en krijgen direct leestips. [Young Adult](#): Young Adult boeken zijn romans, thrillers en verhalen die speciaal bedoeld zijn voor jong volwassenen, meestal voor een leeftijd vanaf 15-16 jaar oud. Soms ligt de leeftijd ook wel wat lager, zo rond de 12 jaar, afhankelijk van het onderwerp en thema van het boek. Op de site: <https://www.allesoverboekenenschrijvers.nl/nieuwe-young-adult-boeken-recensies-en-waardering/> staan recensies over leesboeken.
- Op [Leesadviezen.nl | Home](#) staan ook boeken voor de bovenbouw
- [Home - Lezenslessen](#) Lezenslessen ondersteunt en inspireert docenten Nederlands om het leesplezier in het vmbo en de onderbouw van de havo en het vwo te verhogen. Hiermee wordt bijgedragen aan een stevige basis voor de toekomst van de leerlingen
- [Bibliotheek](#): Naast het zelf zoeken naar een juist boek, kan een medewerker van de Bibliotheek ook hulp bieden aan het vinden van een passend boek. De Bibliotheek is gratis tot en met 18 jaar. Sommige scholen hebben een bibliotheekpas voor alle leerlingen.
- E-books: op deze site <https://www.onlinebibliotheek.nl/e-books.html> kan je E-books lenen bij de bibliotheek.
- Passend Lezen: Bibliotheekservice Passend Lezen heeft voor iedereen met een leesbeperking een passende oplossing. <https://www.passendlezen.nl/iguana/www.main.cls?surl=voorjelijst>.
- Makkelijk Lezen Plein: <https://www.makkelijklezenplein.nl/home>. Voor kinderen die moeite hebben met lezen is er het Makkelijk Lezen Plein (MLP) in de bibliotheek. (tot 12 jaar)
- Yoleo: Yoleo is ontwikkeld om kinderen die lezen moeilijk vinden te stimuleren meer te lezen. Door het gebruik van hybride boeken en het lezen te koppelen aan een leuk spel wordt lezen ineens een stuk makkelijker. <https://www.yoleo.nl/>
- Onder de website <https://www.lezen.nl/nl/online-leesbevordering-voor-thuis> staan verschillende online-initiatieven waarmee je ook thuis met lezen, schrijven en boeken aan de slag kunt. Dit is een selectie van (tijdelijk) gratis activiteiten rond online leesbevordering.
- <http://leesbevorderingindeklas.nl/tiplijsten/>. Tiplijsten voor het zoeken naar een boek.

Video's:

- <https://www.lezen.nl/nl/inspirerende-vmbo-filmpjes-over-lezen>. Leerlingen praten over lezen.

Blog/Vlog:

- https://www.youtube.com/watch?v=EdDT9Eo6tMA&list=PL5aVQL3KYERWhB_Vbl3ZfdDpORUuF1-Vz&index=3&t=0s. In vijf video's behandelt Jörgen verschillende vragen over lezen.
- <https://vlogboek.nl/2017/08/21/vlogboek107-tijd-om-te-lezen/>. Jörgen geeft tips om meer tijd te maken voor lezen.